

Amnesty International:

Skipar fyri heimsumfatandi kampanju fyri mannarættindum í El Salvador

Henda kampanja hevur verið fyrirkæð í nakrar mánaðar og kemur í hæddina nú um mánaðarskiðtið október-november. Áttanin við henni er at upplýsa allan heimin um ta forfylging, sum fer fram í El Salvador av smábøndrum, landarbeðarum, fakfelags- og bygdaleiðarum teirra og eisini stuðlum teirra innan katólsku kirkjuna, og at fáa fólk allastaðni frá at senda áheitanir til El Salvador um at steðga hesi forfylging vísandi til mannarættindini, landið hevur bundið seg til at halda.

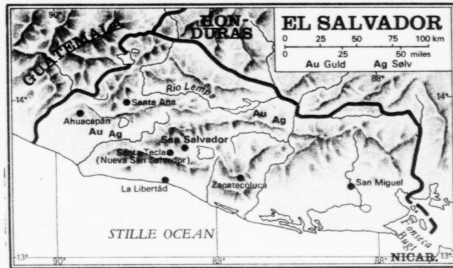
Hví júst El Salvador hesa ferð? Jú, í hesum landi hava hesa seinastu tíðina stjórnin og teir bólkir — politiskir og búskaparligir — sum styðja hana, farið harðligari og harðligari fram imóti øllum, sum yvirhøvur royna at beta um kor teirra, ið eru ringast fyri í samfelagnum. Tey almennu bløðini eru full av greinum, ið leggja eftir fakfeløgnum og biðja teir leiðandi knúska hesi »terroristafeløg«, og ákæru verða dag og dagliga settar fram imóti prestum fyri at vera »terroristar« og kommunistar. Øll andsteða uttan mun verður av teim ráðandi knýtt at tí guerillaharðskapi, sum um somu tíð fer fram í landinum.

Ein stutt lýsing av El Salvador

Hetta litla landið í Miðamerika er einans um 22.000 km² til støddar og sostatt minsta landið á amerikanska meginlandinum, men við flestum í-búgvum pr. km². Har búa tilsamans 4,5 milj., tey flestu sonevndir »mestizos« (blandingur av indianarum og spaníólum). Meira enn 80% av í-búgvunum eru katolikkar. Málíð er spansk.

60% av útlutninginum eru landbúnaðarvørur, fyrst og fremst kaffi; til hesa vørur eru høvuðskeyparalondini USA, Vesturýskland og Holland.

Tey fáa ríku í landinum eru ómetaliga rík, tey mongu fáteku ómetaliga fáteku, so fáteku, at — hetta siga ST-hagtøl — ein íbúgví í El Salvador hevur í miðal minni til matna enn í nøkrum øðrum landi í Latinamerika, hóast tað

at landið í sjálvum sær als ikki er fátækt.

El Salvador hevur verið stýrt av heryvirmonnum síðani 1931, tað er longri enn nakað latinamerikansk land. Síðani 1962 hava heryvirmenn havt alt stjórnarvald, styðjaðir av einum flokki nevndur PCN (Partido de Conciliación Nacional).

Ein politiskur felagskapur, ORDEN (Organización Democrática Nacionalista) við einum metnum limatali upp á 50.000 styðjar stjórnarflokkinn allastaðni úti um landið og virkar sum eyga og oyra hjá »trygdarvaldinum« í hvørjum einasta króki. Hálvheraðarligir bólkir úr hesum felagskapi kunnu órevsaðir gera seg inn á hvønn teir vilja.

Formaðurin í stjórnarflokkinum, herovastin, Carlos Humberto Romero, gjørdist forseti í juli 1977, og nú eru allir 52 limirnir í lógarthinginum og allir landsins borgmeistarar stjórnarflokkslimir.

Uppreisturin í 1932 og fylgjurnar

Í 1932 var bóndauppreistur í El Salvador. Hann var niðurbardur eftir 48 tímum, og vikurnar aftaná vóru í hevnisøku umleið 30.000 smábøndur og landarbeðarar dripnir ella um 3% av fólkinum tá.

Til 1932 var El Salvador roknað fyri eitt indianskt land. Samtíðar vitni siga, at til at vera dripin skuldi ikki meira til enn at ganga í indianskum klæðum ella tosa indianskt. Ei undur í, at tann gamla indianska mentanin doyði út. Jesuittordi t.d. at læra børn síni indianskt longur. So mikil ógviliga varð farið fram í 1932, at bæði avisir og almennar skrivstovur hava beint fyri øllum skjølum frá hesum árinum.

Í 1932 varð forboð sett bøndrum og landarbeðar-

um at taka seg saman í felagsskapir, og óttin hevur verið so mikil stór, at eingin hevur torað at sett seg upp imóti hesum forboð fyrr enn seinast í 1960-unum. 60% av í-búgvunum arbeiða í landbúnaðinum, tey allarflestu eiga tó onga jørð sjálvi. Millum hesi fólkinu vóru tá fleiri felagsskapir stovnaðir, teir flestu við stóði í rómversk-katolska lærusetninginum um socialt rættvísir. Teir kendastu eru FECCAS (Federación Campesina Cristiana de El Salvador) og UTC (Unión de Trabajadores del Campo).

Uppskot hava verið frammi um ábøtur til frama fyri landbúnaðarstættin, men alt tilíkt steðgaði upp seinast í 1976 av móttøðu frá teim stóru ognarmonnum.

Av hesum gjørdist felagsskapirnir meira og meira virknir í teirra arbeiði, og tað var júst um hetta mundið, at tíðindi fóru at ganga um handtøkur, tortur, burturflytingar og dráp av bóndaleiðarum. Tað vardi heldur ikki leingi, til katólski prestastætturin, ið styðjaði smámenninar, fekk at kenna sama harðskapin.

Í 1977 vóru 19 prestar vístir úr landinum, 12 vóru fongslaðir og fleiri komu undir ringan tortur. 2 vóru dripnir við maskinbyrsum.

21. juni 1977 komu tey tíðindi út um allan heimin, at hóttan var sett fram imóti 47 jesuittarprestum, at teir skuldu lata lív, fóru teir ikki av landinum innan ein mánað. Jesuittarnir vildu ikki fara. Mót-mæli og áheitanir hjálptu teimum, og myndugleikarnir tordu ikki at seta hóttanina í verk, men lögdu harafturimóti eftir ókendum prædikunum úti um bygd-irnar við handtøku, torturi og drápi. Hetta stendur alt við dagin í dag.

Mannarættindi: Lyfti og veruleiki

Í juni 1978 undirskrivaði El Salvador Amerikansku Konventionina um Mannarættindi og átók sær við hesum altjóða skyldu til at fremja og halda tey grundleggjandi mannarættindini. Men har er einki broytt.

Grein 4 í nevndu konvention ljóðar: Ein og hvør hevur rætt til at fáa lív sitt vilt. Hesin rættur skal verða tryggjaður við lóg.

Rætturin til lív verður litið virdur av stjórnini

Grein 5 í konventionini talar um rættin til menniskjansliga viðferð: Eingin má verða pindur ella illa viðfarin, hvørki so ella so. Henda rætt hava eisini tey, sum hava mist sitt frælsi.

Men hvussu er skilið? Fangar, ið eru slopnir leysir eftir langa fongslu-tíð uttan samband við umheimin (slíkt er annars forboðið sbr. lógini), siga frá, at í longum tíðarbilum hava teir sitið í fangatippi við ongum vindeyga, litlari og ongari luft, og so trøngt er, at teir ikki so

stas de Cristianidad, og høvdu hildið skeið í kristni og bókmentum heima við hús. Teir vóru handtíknir í bygdini El Salitre 26. august 1977 av einum 60 monnum úr tjóðarhirdini og bygdapolitinum.

Likið av Felipe varð funnið dagin eftir einar 2 fjórðingar frá bygdini. Fólk, sum sóu tað, søgdu, at tað var nærum ókenniligt. Skallin var skorin omanav, og holdið skrátt av andlitinum. Bláðið, sum bispademið í San Salvador gevur út, greiddi frá, at Serafin varð fluttur til

Frá seltorginum í einari bygd í El Salvador. Fátæktin er stór í landinum

hjá Carlos Humberto Romero. Bóndaleiðarar, prædikmenn og andstöðufólk eru tikin av trygdarpoliti og seinni funnin illa viðfarin og dripin. Summi bara hvørva, og stjórnin sigur seg einki vita um tey.

Í februar 1978 legði Amnesty International fyri Romero forseta prógv um 62 fólk, sum vóru horvin eftir handtøku, og 30, sum vóru dripin, tey flestu landarbeðarar. Lík av dripnum fangum vóru funnin við greifligum merkjum eftir tortur. Summi vóru hálshøgð, og á summum vóru armar og bein høgð av.

Einki svar er nakrantíð komið frá forsetanum um hesi 92 fólkin. Tað er møguligt, at summi av teimum horvnu sita í loyniligum fangatippi á høvuðsstaðini hjá tjóðarhirdini í sjálvum høvuðsstaðnum, men tað er eins trúligt, at tey eru dripin og grivin á ókendum stað.

frægt sum hava kunnað lagt seg niður. Teir siga eisini, at grovur torturur er vanligt fyribyrgið.

Grein 12 er um samvitsku- og átrúnaðarfrælsi. Brot á hesa grein verða framd dag og dagliga, nógv við heimild í einari lóg, sum varð sett í gildi í november 1977. Henda lóg er m.a. vend í móti politisku andstöðuni og fakfeløgnum. Hon ásetur eisini revsing fyri at senda kærur ella bara bera boð um brot á mannarættindini til altjóða stovnar og pressu. Eftir reglunum í hesi lóg kunnu katólskir prestar, ið royna at fremja lærusetningin um socialt rættvísir, fáa upp í 5 ára fongslusrevsing.

Dømini um ræðuliga framferð imóti ósekum fólki eru mong. Her skal bert eitt verða nevnt.

Felipe de Jesús Chacón Vasquez og Serafin Vasquez vóru leiðarar av einari konservativari kristilgari leikmannarøslu, Cursilli-

eini tóm hús, sum hann átti, og stungin niður við machete-knívum.

Myndugleikarnir váttadu, at menninir vóru dripnir, men søgdu, at tað var av stjórnarhermonnum, og lögdu aftrat, at teir vóru neytatjóvar, sum høvdu lopið á hermenninar. Eingin viðmerking varð gjord til lamlostingina.

Føroyadeild og El Salvador

Føroyadeild av Amnesty International hevur fingið til uppgávu at kanna 2 fangalagnir í El Salvador. Hetta eru 2 menn, annar ein landarbeðari, sum varð handtíknir í mars 1977 og síðani horvin, hin sukurverksmiðjuarbeðari, handtíknir í januar 1978. Hesin seinni skuldi koma fyri rættin í mai, men einki er hent, og óvist er, hvar hann situr fangi.